

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:İKİNCİ BÖLÜM
KARAR

CEMAL ÇINAR BAŞVURUSU (2)

Başvuru Numarası : 2020/25268

Karar Tarihi : 18/9/2024

Başkan : Basri BAĞCI
Üyeler : Engin YILDIRIM
Rıdvan GÜLEÇ
Yıldız SEFERİNOĞLU
Metin KIRATLI
Raportör : Çağlar ÖNCEL
Başvurucu : Cemal ÇINAR
Vekili : Av. Murat SADAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi neticesinde elde edilen kayıtların imha edilmediğini ve alenileştirildiğini ileri sürülerek açılan tazminat davasının reddedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyetiyle bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucunun Hizbullah terör örgütü adına eylem ve faaliyetlerde bulunduğu iddiasıyla İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından 2011 yılında başvuru hakkında soruşturma başlatılmıştır. Soruşturma sürecinde başvuru hakkında 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 135. maddesi kapsamında iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması tedbiri uygulanmıştır.

3. Başvurucunun da aralarında olduğu altmış dört şüpheli hakkında Başsavcılık tarafından 2/11/2015 tarihinde kovuşturmayla yer olmadığına karar verilmiştir. Karar gerekçesinde; şüpheliler hakkında telekomünikasyon yoluyla iletişimin denetlenmesi tedbiri uygulandığı, söz konusu tedbirin uygulanmasına 22/5/2013 tarihinde son verildiği, yürütülen soruşturmada operasyon yapılmasını gerektirecek mahiyette yeterli delile ulaşılamadığı, şüphelilerin gerçekleştirdiği görüşmelerin güncel görüşmeler kapsamında kaldığı ve neticede delil elde edilemediği belirtilmiştir. Bununla birlikte mahkeme kararlarına dayanılarak icra edilen iletişimin dinlenmesi, tespiti, kayda alınması ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesine ilişkin tedbirlerin kaldırıldığı vurgulanmış; telekomünikasyon yoluyla iletişimin denetlenmesi nedeniyle 5271 sayılı Kanun'un 137. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca ilgili kişilere gerekli bildirimlerin yapılmasına, adli emanet memurluğunda bulunan kayıtlı materyallerin aynı maddenin (3) numaralı fıkrası uyarınca imha edilmesine, bu hususta anılan mercie yazı yazılmasına karar verilmiştir.

4. Başvurucu 29/1/2016 tarihinde İstanbul 1. Ağır Ceza Mahkemesinde dava açarak koruma tedbirinin kanuna aykırı şekilde iki yıldan fazla uygulanması nedeniyle 20.000 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir. Mahkemece yapılan yargılama sonucunda 2/7/2019 tarihinde davanın kısmen kabulü ile başvurucu lehine 1.500 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmiştir. Anılan karar İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 19. Ceza Dairesinin (Daire) 14/7/2020 tarihli kararı ile kesinleşmiştir.

5. Başvurucu, ayrıca 15/5/2016 tarihinde koruma tedbirine konu olan kayıtların imha edilmediği iddiası ile İstanbul 18. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Dava dilekçesinde, telekomünikasyon yoluyla iletişimin denetlenmesine ilişkin koruma tedbiri neticesinde elde edilen ve 2/11/2015 tarihli kovuşturmayaya yer olmadığı kararı ile birlikte imha edilmesine karar verilen kayıtların Başsavcılık tarafından farklı mahkemelere gönderildiğini, kayıtların mevzuat gereğince on gün içerisinde imha edilmesi gerekirken beş ay sonra imha edildiğini, ayrıca Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'ne (UYAP) yüklenmek suretiyle alenileştirildiğini ileri sürerek 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince 20.000 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

6. Mahkeme, somut olayda 5271 sayılı Kanun'un 141. ve 142. maddeleri kapsamında inceleme yapılamayacağı, hâkim ve Cumhuriyet savcılarının kişisel fiillerine ilişkin tazminat taleplerinin Yargıtay Hukuk Dairesince yargılama yapılması gereken davalar arasında olduğu gerekçesiyle 20/3/2018 tarihinde görevsizlik kararı vermiştir. Başvurucunun istinaf talebi üzerine Dairece 15/1/2019 tarihinde hükmün bozulmasına karar verilmiştir. Karar gerekçesinde 18/6/2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanun ile 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesine eklenen fıkraya göre -devlet aleyhine ağır ceza mahkemelerinde dava açılması gerektiği dikkate alındığında- Mahkemece davaya devam olunarak esasa ilişkin bir karar verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

7. Anılan bozma ilamı üzerine yapılan yargılama sonucunda Mahkeme, başvurunun aynı konuya ilişkin açtığı davada İstanbul 1. Ağır Ceza Mahkemesince karar verildiğini belirterek dilekçenin reddine karar vermiştir. Başvurucunun talebi kapsamında Dairece yapılan inceleme sonucunda 25/10/2019 tarihinde istinaf başvurusunun esastan reddine kesin olarak karar verilmiştir. Gerekçede; başvurunun İstanbul 1. Ağır Ceza Mahkemesinde açtığı davanın *haksız olarak iletişim tespiti yapılmış olmasına* dayandığı, buna rağmen somut olayda başvurunun *iletişim tespit kayıtlarının silinmemesi ve başka dosyaların kayıtlarına girmek suretiyle ifşa edilmesi* nedenine dayanarak tazminat talebinde bulunduğu açıklanmıştır. Bu nedenle söz konusu davaların konusunun farklı olması nedeniyle mükerrer dava açıldığına ilişkin gerekçenin yerinde olmadığı vurgulanmıştır. Öte yandan iletişim kayıtlarının imha edilmemesi veya ifşa edilmesine ilişkin iddianın 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesine göre tazminat sebebi oluşturmadığı bildirilerek davanın reddedilmesinin isabetli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

8. Başvurucu, nihai kararı 21/7/2020 tarihinde öğrenmiş ve 19/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

9. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

10. Başvurucu; hakkındaki iletişimin tespiti kararının ölçüsüz şekilde iki yıldan uzun süreyle uygulandığını, ayrıca kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmesine rağmen anılan kayıtların imha edilmeyerek farklı mahkeme dosyalarına gönderildiğini ve UYAP'a kaydedildiğini beyan etmiştir. Ayrıca oluşan zararlarının tazmin edilmesi amacıyla açtığı tazminat davasının haksız olarak reddedildiğini bildirerek adil yargılanma hakkı, haberleşme hürriyeti, eşitlik ilkesi ve özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; somut olayda başvurunun tazminat talebi hakkında yapılan incelemede iletişim kayıtlarının imha edilmemesi veya ifşa edilmesinin, 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesine göre tazminat sebebi oluşturmadığı gerekçesiyle reddedildiği, ayrıca başvurunun haberleşme hürriyetine bir müdahalenin bulunup bulunmadığı değerlendirilirken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile konuya ilişkin ulusal ve uluslararası içtihatlar ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı bireysel başvuru formundaki beyanlarını yinelemiştir.

12. Başvurucunun yargı makamlarınca gerçekleştirilen işlemlerden ve ihmallerden kaynaklanan, özel hayatın gizliliği ile haberleşmenin gizliliğinin ihlal edilmesi suretiyle oluşan zararlarının tazmin edilmesi talebiyle açtığı davanın etkili bir çözüm imkânı sunmadığına ilişkin şikâyetleri Anayasa'nın 20. ve 22. maddeleriyle bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı kapsamında değerlendirilmiştir (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. *Murat Haliç*, B. No: 2017/24356, 8/7/2020, § 40; *İlhan Gökhan*, B. No: 2017/27957, 9/9/2020, § 40; *Eyup Işık*, B. No: 2018/26715, 19/10/2021, § 29).

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyetiyle bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Başvuru; takipsizlik kararıyla birlikte Başsavcılık tarafından imha edilmesine karar verilen dinleme kayıtlarının beş ay geçmesine rağmen tutulmaya devam edilmesi, kayıtların birçok farklı mahkemeye gönderilmesi ve UYAP'a aktarılması nedeniyle zarara uğradığını belirten başvurunun manevi tazminat talebinin esasa girilmeden reddine ilişkindir.

15. Anayasa Mahkemesi, aynı olaya ilişkin olarak *Murat Haliç* başvurusunda başvurunun somut dayanaklar içeren iddialarının 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (3) numaralı fıkrası kapsamında olmadığı yönünde verilen kararın ilgili ve yeterli gerekçeler içermediğini belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi anılan kararında, 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde 18/6/2014 tarihinde yapılan değişikliklerle eklenen (3) numaralı fıkra ile anılan maddenin (1) numaralı fıkrasında yazan hâller dışında suç soruşturması veya kovuşturması sırasında kişisel kusur, haksız fiil veya diğer sorumluluk hâlleri de dâhil olmak üzere hâkimler ve Cumhuriyet savcılarının verdikleri kararlar veya yaptıkları işlemler nedeniyle tazminat davalarının devlet aleyhine açılabileceğini vurgulamıştır. Bundan hareketle yargı mercilerince 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (3) numaralı fıkrasının kapsamı konusunda ortaya konulan yaklaşımın temel hakların ihlaline yönelik şikâyetin etkili bir şekilde incelenmesine imkân sağlamadığını belirterek somut olayda özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyeti bağlamında oluşan zararlarının tazmini konusunda başvurucuya asgari güvenceleri içerecek şekilde etkili bir hukuk yolu sunulmadığı sonucuna varmıştır (*Murat Haliç*, §§ 57,58).

16. Somut olayda da Dairece başvurusunun daha önce başka mahkemede aynı konuda dava açtığına ilişkin mahkeme gerekçesinin yerinde olmadığı belirlenmesine rağmen başvurusunun somut olayda tedbire konu kayıtların geç imha ve ifşa edilmesi kapsamındaki ayrıntılı iddialarının 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesine göre tazminat sebebi oluşturmadığının belirtilmesi ile yetinildiği anlaşılmıştır. Dolayısıyla başvurusunun esasa etkili iddia ve itirazlarının yargı mercilerince ikna edici gerekçelerle karşılanmadığı ve somut olayın koşullarında özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyeti bağlamında oluşan zararlarının tazmini konusunda başvurucuya asgari güvenceleri içerecek şekilde etkili bir hukuk yolu sunulmadığı değerlendirildiğinden yukarıda belirtilen kararlarda varılan sonuçtan ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmamaktadır.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. ve 22. maddeleriyle bağlantılı olarak 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

18. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

19. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. *Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; *Aliğül Alkaya ve diğerleri* (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; *Kadri Enis Berberoğlu* (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

20. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Özel hayata saygı hakkı ve haberleşme hürriyetiyle bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 20. ve 22. maddelerinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkı ve haberleşme hürriyeti ile bağlantılı olarak 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkı ve haberleşme hürriyetiyle bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 18. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2019/132, K.2019/431) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/9/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.